

Jolenissen.

- 1 Jolenissen som delar ut gåvor på julefestar, og
- 2 i heiman, er ein skikkel som truleg er kommen frå byane i dette hundradåret. Det er serleg for å gleda dei minste borna med knask og kram, og for å gjera det litt morsamt i laget.
- 3 Det er helst ein av dei vakre gutane som tell på seg dette, kilt privilegiet, ein som kan skapa seg til og laga moro.
4. Nissebunaden er: ei raud pinnhåve, raud skjerve, sid trøye og gjerne knebrot; men ellers kva som kan høva utan regel.
5. Ho kjøper ein helst maska på krambunne, men for laga ein maska sjølv av ull eller bomull, som dei lima fast til skjegg og augebryn, og laga seg utjummelye med streker av sot braudkerit.
6. Bunad til julebukt varst laga nett som det føre fell i alle slags bregde og på hit.
7. Julebuktane delar aldri ut gåvor. Dei ventar helst å få nok, og i dei seinste åra hev det arta ut til reine tiggarferd, av di dei tel til lenge for jol og held det farande langt ut i nyåret. Før var det dei vakre gutane som gjekk julebukt. Skikken var, at dei hadde ei flaske på lomma som dei skjenka alle i stova ein dram, til lukt og god helg. No er det berre ungar som går julebukt, utan regel og tradisjon.
8. No er det ingen som band lenger med den gamle luftekall eller julesveinane. Den yngste slekt kjemmer

ingen ting til dette.

9 För skulle alle ha nokre nytt til jol, eit sottepar eller ei leve, vottar, selar eller andre nyttelege ting. Det var husemori som hadde mest strev med dette. Og det vart laga fram på soveromet tidleg juledagsmorgen.

Sjölve namnet, den danske julenisse er ikkje serleg gammalt her i bygðene. Truleg vart han først nemd i juleheftene som tok til å koma litt før dette hundradåret, eller kanskje i 80-90 åra. Før den tid kalla dei han jolesvein.

Etter Lussinotti, st. Lucia dag 11 Dec. var ingen trygge på jolesveinane. Dei var alle stader framme på garden, både ute og inne, og så serleg i fjøs og loda. For born var det helst spelegt å vera ute om kveldane etter den tid.

Lüssiä" vart til eit skremsle for ungar, "eit ukjyre, som livna på eit ukorveleg stort kvinnfolk, som for med skrymt mellom hus og gardar. Jolesveinane var meir godslege som for med moro og gapri, og gjorde godt eller ugagn etter som dei vart statta med. Det var vanleg stikke at einkvan kledde seg ut og gjekk Lüssiä" den kvelden. Bestemor mi künde minnast dei gjekk Lüssiä" og Korleis dei kledde seg. Ho var född 1831. Sjölve kan ikkje, og minnast henne, men mor fortalde det etter henne. Ein av dei største drengene kledde seg ut

i den største stakken han kunde få tak i. Tiring livet knyttte han ei stor fjosbreid og kring akslene eit sjal og raude skjerv. Over hovudet spendte han ein treklave som var fastgjord eit buehorn og eit verakorn. Til øyre eit par store ullvollar og til tünge ein karsil. I den eine handi ein stor krottil stav og i den andre ei bit. Ho minnast dette uhyre gjekt ute på tünnet i maneskinet - og ho minnast det beit etter gras på eit lågt torvtett hústak. Summe brukte og eit kalvehovud til maska, som dei flådde skinnet av når dei slagte. Og i olebuktten brukte og det med treklave til å festa buehorn på - derav kjem vel namnet i olebukta frå?

Dei stader der det var born i eit hus kunde dei verta reint viltkreemde og tullete av redsla. Derfor gjekte skitkane meir og meir av brukt etter kvart. Men, enda hev sume ei redsla for "Lüssinatta"

0882

* I 1800 åri til det rittende, var det vanleg skikk her, at ingen måtte gå i olebukta for "Todlaksmässagen" (lille jelafta) Todlak-spole, natt og dag te jole, sa dei. Då tok liksom jolesumring til. Då skifte dei antaket med brennevin, og gjekte kringom for å gnoste god helse. Og det vart rekna for stor vunnvurdnad dersom dei gjekte ein rykande skorstein forbi.

4

Til Norsk Etnologisk Gransking, Bygdø

Det har gjeny. seint med å svare på dette
og likeins flere andre brev og har liggande.
Grunnen er, at en har bygdø hus åleine
utan hjelp, og det har gjeny. med alt som
heter prestinder. Vonar å få betre tid til
å svare på dei andre brev frametter våren
og sommaren.

Leiv Mølle

Mølle Helle i Høysjørd den 12 mars - 1951

Os: Desse oppleivninger har en frå gamle
folk slik som dei fortalde i min barndom.
alle desse var født frå 1830 - 60-70 åri.

D.S.

5830

2830

Johann

Lüssia

